

шаром друзи Лілі і Вілі! Жовтень 20, 1991р.

Вже довгий час ми не листувалися. Але пам'ятаю про вас і зберігаю. Я пам'ятаю вашу щирість, гостинність, відвідини Вашого, Вілі, наукового центру. Не забув я і пропозицію надіслати до вас моїх дітей, коли нам загрожували сауддівські "скади". Добрі вчинки людей я ніколи не забуваю. Тільки такі люди як ви в часи лихоліття рятують переслідуваних і страждених і заслуговують в нашому народі звання "Траведника світу".

Ви до нас не їдете. А якщо гора не йде до Магашету, то Магашет йде до гори. Осві і я надумав поїхати до вас. Вже понад три роки не бачилися. Соскучився.

Я лише тиждень як повернувся з України, куди їздив на відзначення 50-ліття трагедії Бабиного Яру. Врештеш від поїздки дуже багато. До того я вже двічі побував на Україні на протязі одного року. Ці три поїздки за власні кошти виснажили мене фізично. Але наша справа: треба справу, якій я посвятив своє життя, доводити до кінця. 12 років тому, коли я починав спілкування між нашими народами, тяжко було передбачити такі наслідки. Тепер приязнь і спілкування між Україною і Ізраїлем стає великим часом. Як же зможу стояти осторонь цієї події, коли я постійно мріяв про це і якмога сприяв цьому?

Віткую я був в Києві на науковій конференції, присвяченій проблемам єврейсько-українських відношень. Там ми рішили провести в кінці травня 1992р. Перший євр. укр. Форум в Єрусалимі. На цей Форум буде запрошено 100 осіб з України (70 українців і 30 євреїв) і 100 - з дійсно і не можуть їздити на власні гроші. Наша країна має багато витрат на новоприбулих. Тому я рішив діяти сам. Мета моєї поїздки - зібрати 100 бажаючих поїхати на Форум і знайти спонсорів Форуму, щоб забезпечити гостей з України.

Про те, хто ці запрошені з України я розповім при зустрічі.

Я хотів також зустрітися з членами нашого Товариства в Макреалі. Тому прошу влаштувати таку зустріч.

Хорошо повідаю про мій приезд 11-и місяці. з 1-го з окремими людьми і з громадами (бажано єврейсько-українці і євреї) та з членами Товариства провести 11-го ти можна організувати мені платну лекцію в університеті, щоб я міг хоч частково покрити кошти подорожі? Я можу доповідати про Ізраїль, Україну, єврейсько-українські сучасні стосунки, про українських "Праведників світу".

Потурбуйтеся будь ласка, щоб мене хтось зустрів на летовищі і вилетувало на ній. Я маю прилетіти десь о 21-ій годині літаком компанії "Delta" з Нью-Йорку. Можливо в літаку в неділю не буде місця (мій квиток Stand by), то я вас повідомлю телефонічно з летовища в Нью-Йорку. Повідайте будь ласка моєму приятелю Юру Фрэнку (514) 522-8092, О. Ігоря Кутама (514) 727-2236, Зоріанку Зриценко-Лугову (514) 481-5871, проф. Романа Сербіна - 481-4030 282-8255-work, п. Анатолія Білоцерківського - 634-7943, проф. Ірвіна Катлера - 487-9576, Адріана Халенка - 332-4935, п. Дреслава Тримішка, п. Каталія Вітківська та інших.

SENDER Yakiv Suslensky השולח המرسל
 ADDRESS Ramat P.O.B. 23021 מען ענואן
 CODE 97225 מיקוד רמז PLACE Jerusalem, Israel מחל האقامة في

אין לשים דבר באיגרת אוויר. איגרת שהושם בה דבר תישלח בדרך הים
 AN AEROGRAMME CONTAINING ANY ENCLOSURE WILL BE SENT BY SURFACE MAIL
 اذا وضع اي شيء بداخل هذه الرسالة فانها ترسل بالبريد العادي

איגרת אוויר
 AEROGRAMME
 رسالة جوية مطروقة

דואר אוויר
 BY AIR MAIL
 بالبريد الجوي

ישראל
 ISRAEL
 اسرائيل

דמי המשלוח שולמו
 POSTAL CHARGE COLLECTED
 اجرة البريد مدفوعة

To Lily & Dr. Willi Zuzak
 604 des Fauvettes
 Ste-Julie, Québec
 J3E 1G1 Canada

To: Dr. W. and Mrs. Zuk
604 des Falaises
Ste-Julie, Quebec

J3E 1G1

Canada

By air mail

Chapoi Popyi - Shi tu Bini!
3 Hobani pereni! Xai 1994
pik dyge gas bae pagienae
pereni. Xai lin edgagye bae
baerenee haempoea, a myp-
boni u negyae xai edroge
bae giac.

I i wae pogata hieae ne
gaogewe, se & erpymey zogy
niglae biinu & tepetiu za-
moyi bu wuxrenne zepny-
wae go nae 3 noenogwico
hagieawu go bae hauek gi-
meu, skeu gaepemylaan ne-
teynera.

In lauey wuxrennime
Zoenoge ne noybalame bae
Doei onika.
Mwao bawi kupa, seit, kap-
wetuwa, Mip'ae

Вашим шановним друзі - Лілі та Вамі! 30.12.93.

Щиро дякую за поздоровлення зі святом Ханука. Тільки це свято я перебував у Києві. Стає майже традицією, що саме під час Хануки я опиняюсь в Києві і святкую там, а не в Ізраїлі. Це було вже має місце відбування України за останні три роки. Це по дорозі, певно, зменшуватиме родинний бюджет, але чи міг я спокійно існувати в Ізраїлі, коли в Києві відбувалася міжнародна зустріч на тему: Зарубіжна громадянська і Україна: перспективи співробітництва? А до того щеї з'їзду РУХу. А незабутні зустрічі з колишніми таборовими друзями: Лук'яненком, Горьковим, Андрушак, Андрушак, Горьковим, Ребриком, Франком, Антонюком, Шевченком та багатьма іншими! А розмови з мерами Києва і Одеси, з міністрами, видатними науковцями, діячами культури і політиками! В Україні більше виданих, ніж в Ізраїлі. Не можна створити союз, коли бачу, які добрі відносини складаються між нашими народами, і я радий, що і я внесу якусь крахті зусиль в цю добру справу. Ще й є щастя, коли бачим наслідки своєї діяльності, здійснення своєї ідеї, свого ідеалу, якому присвятив життя - справі покращення людських відносин.

І мене турбує незадоволений стан єврейсько-українських відносин в дійсності, і я бажаю щось зробити для поліпшення цих відносин.

Недавно в Києві видано українською мовою моя книжка "Справжні герої" про українських "Гравців світу". Я вже підготував також англійське видання, але вже матеріально виснажений. Тому хочу поїхати до США і Канади з презентацією моєї книги. Якщо я на зустрічах з українськими громадами кількох міст розпродав уже 200-250 примірників, то міг би видати англійський варіант для поширення серед євреїв Ізраїля

і Заходу, щоб вони убачили собі, що серед українців, як і серед кожного народу існують не лише мерзотники, вбивці, неюди, а й порядні, чесні, шляхетні люди. І, з'являючись від існуючої системи і умов життя, останніх буває багато чи дуже багато. Саме вони є сім народом на них, тринадцять світ.

Лілі, почекайте будь ласка, чи можливо мені в Монреалі влаштувати зустріч з українською громадою. Тема: Українські праведники світу; презентація книги Якова Сусленського „Справжні герої“. Заповніть з проф. Сергійки та іншими впливовими людьми і повідомте мене якнайшвидше. Якщо так, то я влітку Монреаль в свій маршрут. Моя однієї умова: оплатити кошти квитка з однієї міста до другого, тобто 200-250 канадських доларів. А проїжджак на одну-дві ночі, гадаю, я десь знайду.

Я замовив квиток до Нью-Йорку на 29-е березня. То в Канаді буду в квітні. Замова СКЧ пан Шинка, з яким я зустрівся в Києві, сприяв мій подорожі. В очікуванні вашої відповіді залишаюсь вашим щирим другом.

Яків Сусленський

P.S. Чи залишився Вам телефон той самий, що був 5-6 років тому?

Праведники

1 стор.

Є в книзі й інші вражаючі факти, від яких стає моторошно, немовби у тому страшному, пекельному сні. «Було прийнято рішення вбити кожного єврея по всій Європі... Є дані про те, що нацисти мали намір зрештою знищити слов'ян та інші народи». Це — з доповіді 27 вересня 1979 року Президентської комісії США по вивченню гітлерівського геноциду — катастрофи євреїв під час другої світової війни. І досі відлунюють у пам'яті свідків — і не тільки свідків (мовби в генах вже закодовано) — чорні газові камери Освенціма і Трєблінки, масові розстріли у Бабиному Яру...

Є у «Яд Вашем» (найбільший дослідний центр Голокосту у світі) спеціальний відділ, який розшукує праведників світу, збираючи документальні матеріали про врятування євреїв під час війни. Спеціальна комісія вивчає ці документи, після чого вирішує, кому надати звання праведника світу. Це високе звання вже надано понад 7 тисячам рятівникам євреїв, чоловікам та жінкам різних національностей у всіх країнах Європи. На жаль, євреї колишнього СРСР (до відношення дипломатичних відносин з Ізраїлем) не мали змоги виконати свій людський обов'язок адяності щодо українців-рятівників. Тому ця книжка є лише першим кроком на цьому нелегкому копіткому шляху. Особисто Яків Суслєнський уже передав у «Яд Вашем» понад 100 документальних свідчень. У книзі використано лише частину з них.

«Народна пам'ять владно вимагає, щоб не тільки в Києві, а й в багатьох містах, містечках і селах України, де було 530 страждливих Баби-них Ярів, вирости затишні Алеї праведників. Так, сподіваємось, буде», — звертається зі сторінок цієї книги до читачів Президент України Леонід Кравчук.

Тим переконливіше звучать слова, що повертають увагу відвідувачів у музеї «Яд Вашем»: «Єврейський народ ніколи не забуде праведників світу, які піддавали небезпеці власне життя для того, щоб врятувати євреїв від нацистських убивць та їхніх найманців. У своїх гідних похвали діях праведники світу рятували честь людства».

У презентації книги взяли участь і виступили: голова товариства «Україна — Ізраїль» народний депутат України Д. Пауличко, перший секретар посольства держави Ізраїль в Україні пан Зеєв Бен Аріс, міністр України у справах національностей та міграції народний депутат України О. Ємець, народний депутат України Лариса Скурік, директор Інституту національних відносин і політології Академії наук України І. Курас.

Інф. «ВаУ».

Від редакції. Міжнародне товариство «Україна — Ізраїль» спільно з Ізраїльським товариством єврейсько-українських зв'язків книгою Я. Суслєнського «Справжні герої» започаткувало серію видаць «Громадяни України — праведники світу». Видавничу групу творчого об'єднання «Літопис» просить свідків, очевидців, живих рятівників, усіх, хто був причетний до цієї благородної справи, свої розповіді про праведників, а також їхні листи, свідчення, відповідні документи та фотографії надсилати за такою адресою: Київ-34, вул. Золотоворітська, 6, товариство «Україна», «Праведники України».

Праведники

Вийшла в світ книжка відомого правозахисника Якова Суслєнського «Справжні герої»

Вони пройшли найсуворішу і найстрашнішу перевірку Голгофою, про що свідчать самі подвиги героїв-праведників. Уся єврейська нація вивчала найщиріші почуття адяності до своїх рятівників, котрі спасали цей стражданий народ від гітлерівського пекла.

Саме про це, про світлі і трагічні сторінки взаємовідносин українців і євреїв у роки другої світової війни, про мужніх синів і дочок України, котрі, незважаючи на смертельну небезпеку для себе і своїх родин, рятували євреїв від фашистського геноциду, й розповідає книжка Якова Суслєнського «Справжні герої» (товариство «Україна», 1993 р.), презентація якої відбулася у Спілці письменників України. Сам автор у складні тоталітарні роки добивався дотримання Декларації прав людини, справедливого розв'язання національного питання, за що відбув незаслужене покарання в гулагах колишнього СРСР (а свою пошукову роботу Я. Суслєнський змушений був розпочати тільки за межами тодішнього СРСР — надворі були ще 80-ті роки), оскільки радянські урядовці чинили всілякі перепони в отриманні необхідної інформації, незважаючи на те, що за рішенням ООН сіонізм ототожнювався з расизмом. Але тим більше, на цьому фоні рятівники-праведники ще більше вирізняються своєю гуманністю, людяністю, самовідданістю. Уявіть собі, українець Володимир Клодницький, артилерійський офіцер, залобіг погромові у місті Хмельнику Вінницької області, врятувавши тим самим життя 15 тисячам тамтешніх євреїв. А митрополит української греко-католицької церкви Андрій Шептицький провадив організоване рятування євреїв у Західній Україні. Протягом двох років ніхто не відав, що в кожному монастирі і в резиденції митрополита переховувалися десятки євреїв.

І як безумство — невимовним болем відгукується той страшний вирок, виконаний 1 березня 1944 року у місті Самбір на Львівщині. Гітлерівці «за переховування жидів і сприяння їм» стратили 27 осіб. Автор зазначає, що ці люди заслужили своєю мученицькою смертю, аби їхні імена навечно закарбувати у народній пам'яті.

4 стор.